

DRUGE CELINE

Richard Jackson *V lastnem izboru*

*Pesem, nekoč naslovljena kot »brezupna«,
zdaj pa poskuša postati popolna ljubezenska pesem*

Potopljeno srce je bilo tako potegnjeno iz vode. Pri tem so skoraj strgali mreže. V istem hipu, a na obali, ko so se cvetovi škandalov razcvetali na soncu in je Agamemnon nehal pošiljati izraze sožalja ženi, je začel temačni mesec na nenavaden način voditi stavek, da sem pomislil, hej, počakaj, kaj pa če pesem deluje in me je vzljubila? Kaj, če mi je uspelo najti novo besedo, podobno kot je Katul iznašel besedo za poljub? In ali bi imel čas, da bi spremenil tiste zvezde, ohranjene v Agamemnonovih očeh kot nekaj ... no, dobro, vem, da *bi se labko* domislil kaj podobnega, kot ko so Klitemnestrini stražarji ob vsakem sončnem vzhodu ali poblisku jekla pomislili, da gre za dolgo pričakovane znake z ognjem. Stražarji, skrivna sporočila, dvorski škandali, le koga vlečem za nos? Kdaj bom že nehal živeti na ogorkih izgubljenih ljubezni?

Toda ali ne bi bilo za učinek pesmi bolje, da neham zapravljati čas in spregovorim o čem pomembnejšem, če hočem, da me bo spet ljubila? Tu je treba premisliti Klitemnestrin sindrom, se pravi, vprašanje o tem, kdo najbolj laže in komu. Vzemi, na primer, Katula. V eni izmed pesmi za Lesbijo samo zato spregovori o Troji in Heraklu, da pokaže, kako izobražen je – ja, *tako* pomemben je um, ne glede na to, kaj mislimo. Nato omeni še brata,

ki je umrl v Turčiji; za njim je res žaloval vse
 življenje, toda hotel je, da Lesbija začutiti njegovo kesanje,
 sočutje in – no, seveda, dober seks. Ali ni to
 Katulov cilj že od samega začetka? Tako kot tudi cilj te
 pesmi? Gotovo imam dovolj časa, da dodam še nekaj
 svojega znanja o trojanski vojni ali o zapletenem ozadju
 Agamemnonovega umora hčerke. In da se nedvomno strinjam,
 da bi se moral, ne glede na to, da so mu ukazovali bogovi, obrniti
 nazaj
 ter odjadrati domov k zaskrbljeni ženi. Ob tem, ko nenehno
 poudarjam, da se pravzaprav strinjam s Klitemnestrinim
 načrtom, da barabo seseklja kot svinjski kotlet za večerjo.

Mogoče pa bi moral nazaj na ladjico v zalivu,
 le da tokrat iz vode ne bi potegnili srca, ampak kip, ja, to že,
 in celo dovolj pomemben za zbirko v slavnem muzeju –
 ali pa mogoče raje ne: muzeji pomenijo preteklost, smrt, izginule
 civilizacije in izgubljene ljubezni. Mogoče bi bil primernejši zaklad
 – no,
 na primer antični kovanci, saj se pesem dogaja na grškem otoku –
 Agamemnon pa, se spomniš – ampak ne, počakaj, vzrok, da sem
 v to vpletel Agamemnona, je, da je Ajshil, ki je igro napisal, umrl
 na prav taki obali, ko mu je orel na glavo spustil školjko –
 mogoče – to ustreza tudi podtonu pesmi – gre potemtakem za
 Sapfin otok,
 na katerem je pesnica žalovala za izgubljeno ljubeznijo in tam ...

Sapfo? Čudiš se. Seveda, dovolj pošteno. Ampak spomni se, da je tudi Katul polnil svoje pesmi z zmešnjavo žanrov in tako namigoval na širino svojega občutljivega in sočutnega razumevanja tudi najtežavnejšim ljubimcem. To počnem tudi jaz. In zakaj naj bi svoje hormone omejil samo na eno posteljo? Samo poglej, kaj se je zgodilo Klitemnestri, ker je morala deset let čakati na edino reč, zaradi katere se ji je zmešalo.

In zakaj si mora vsak nenehno preiskovati srce, da bi odkril skrivna orožja? Zakaj moram živeti, kot da je na mojo ljubezen pripeta zvezdica. Mogoče pa je brezupna preteklost mimo, pripravljena dvigniti sidro, mogoče so moje ideje postale tako bogate,

da mi padajo skozi luknje v žepih kot antični kovanci? In da bo, ko bo ladjica odplula, čakala na obali, srečna kot jaz, oblečena kot grška boginja. Pripravljena, da ostane nekaj časa v moji zgodbi, z mano in s tabo v zgodbi, v kateri je ljubezen na krov pretihotapljena v zabojnikih, označenih z znaki zgodovine, odgovornosti, preroštva, vseh reči, ki jih nočni čuvaj Poželenja nikoli ne zagleda, ter z nakitom, vzrokom, resničnostjo, in vsemi drugimi pastmi, ki jih uporabljamo, da bi se jim izognili.

Današnja Antigona

Izkaže se, da je nebo že ves čas stena.
Izkaže se, da pijemo iz sledov zgodovine.
Nekega dne se je zazdelo, da so se kamni odprli kot cvetovi,
in čez osirotela tla sem odšla k svojemu bratu.
Še danes se spominjam vsake zanke na ograji iz bodeče žice posebej.
Zvezde so bile pokrite s peskom.
Peščeni vihar mu je skoraj zasul telo.
Izkopala sem ga in ga pokrila s sabo.
Danes je vsak spomin pokopališče,
za katere je treba skrbeti. Ampak ne smeš gojiti šipkov jeze.
In iz sinjih oči si moraš izprati maščevanje.
Sofokles me je vedno opisoval kot ptico,
ki so ji oropali gnezdo, histerično kričečo.
Hkrati se je na drugem koncu mesta razpršila jata ptic,
da bi opozorila kralja, da se državi nekaj pripravlja.
Ne vem, kdo sem. Komaj da sem izrekla kakšno besedo.
A menim, da je Sofokles vedel, kaj bi lahko rekla,
in da se je tega bal. Vse, kar sem naredila, se je zgodilo
v času zamaha sovje peruti. Kdo sploh šteje
v takem času? A nikoli ni poslušal.
Celo stražarjeve besede so izgubile smisel
in mencale kot osnovnošolci, ki so pozabili snov.
Rezultat mojega kopanja po zemlji je bila nova beseda za pravico
in cel nov slovar ljubezni. Ampak zakaj me je
zapustil ljubljeni? Prepozno je prišel. Bil je

še ena neumna poteza iz drugega časa. S prahom
sem poskušala zasuti preteklost, jezo, maščevanje.
Zdaj jih lahko vidiš vsepovsod, v množičnih grobiščih,
v mučilnicah, v porušenih mošejah in cerkvah,
na območjih ostrostrelcev.
Lahko jih prepoznaš v ženskah, ki so jih posilili tisoči.
Kaj pri vsem tem pomenimo mi?
Kdo sem bila jaz? Postala sem ideja mene nekoga drugega.
Voščenege pečata sonca se več ne da prebrati.
Drevesa nič več ne govorijo o vetru.
Trenutno ne vidim nikogar, ki bi me lahko pozneje igral.
Izkazalo se je, da sem tudi jaz pokopana.
Izkazalo se je, da smo vsi živi zakopani
v kamri srca nekoga drugega.

Stvari v tem ogledalu so bližje, kot so videti

Ker zora iz svojih žepov izprazni naše nočne more.

Ker so krila ptic prašna od strahu.

Ker je še ena vojna zajedla sled
v žitnico zvezd. Kaj nas lahko potolaži?

Je tako malo ostalo za ljubezen? Je zaupanje samo svetilka
divjega lovca, ki nas vedno znova zaslepi, so spomini samo
iskalčevi krogi želje? Prejšnjo noč so vojaki
pod zlomljenim krmilom meseca neki deklici

zaradi prstana odsekali prst in jo potem ustrelili, in fanta,
ki se je poskušal skriti v pelerino gozdov na robu rodnega
kraja na Kosovu. Poslušaj – postali smo besede
brez smisla, obredje, naučeno pri posušenih

rečnih strugah in kletah požganih in zbombardiranih hiš.
Izgovori mahajo s krili. S hriba prileti še ena
serija smrti. Kaj meniš, kako dolgo traja,
da obup prepili srce?

Zjutraj, ko si se zbudila poleg mene, si zamrmrala,
da so bile včeraj najine besede videti kot ščetkanje ob
močvirsko travo, podobno kot žerjavi, ki se poženejo
v jutro nad prestrašenimi ptiči v gnezdih na zemlji.

Ko mi je oče podaril vojaški kompas in rekel, naj pazi name, da se ne izgubim, nisem nikoli pomislil, kam je pripeljal njega ali kam naj bi mene. Danes pa sem se ob tebi preprosto spomnil, na kakšen način si jedla

kaki, in pomislil, da je nemogoče, da se te dežne kaplje ne bi želele dotakniti. Mogoče naju bodo pomirila imena preprostih reči, ki se zjutraj vrnejo kot sokoli. Mogoče ne

moremo ljubiti samo v temi, ampak zaradi nje. Polž, ki sanja, da bo pustil sled na mesecu, sanja naše sanje. Svetovom, ki so bolj daleč kot vse, kar lahko slišijo radioastronomi, pošiljamo signale; in vendar –

In vendar kaj? Mogoče bodo semena tvoje dnevne luči pognala korenine.

Mogoče morje zaradi tebe steguje ramena proti luni, ali dim neke bitke prevzema obliko drevesa. Na tvojem balkonu želja, v tvojem drevoredu dotika

se vse stvari spremenijo v vrata, ki se odprejo kot svetleči obraz žepne ure. Mogoče tudi zvezde zaradi tebe hrepenijo druga po drugi iz svojih neskončnih, večno nemogočih razdalj, tako da ni čisto brez smisla

pomisliti, da se kakšna ptica le dotakne ozkega koščka neba, na katerem so ugasnili ognji stražarjev, in da bo vojak, ki je zapičil puško na dvorišče Smrti, mogoče pogledal v nebo in se spomnil, otipavajoč v žepu kakšno zgodbo, temu

podobnega jutra, iskrečega se v ključavnicah zgodovine, in ne bo videl samo sovražnika, ampak ljubimca, ki stegujeta roke drug k drugemu, ali h komur koli od nas, z besedami, ki cvetijo na nebu, in z rokavicami srca iščejo roke kogar koli.

Ponovno rojstvo zveste papige

*Kar je narobe pri denarju, je narobe v ljubezni;
odriva tiste, ki jo potrebujejo najbolj,
zaradi tistih, ki se kopajo v njej.*

WILLIAM MATTHEWS

Že sneži, veje brizgajo iz teme, kot si predstavljam
živčne končiče kobilice, ki jo je lani
poleti na moji okenski polici pokončal slavček.
Na šipi se nabirajo stari strahovi, pri tebi, ki si tisoč kilometrov
ali besed stran, dragi prijatelj,
pred kratkim položen v grob; luč v sobi ječi celo noč
kot v zaporih in poskuša preprečiti, da bi iz kotov
ušlo preveč čustev. V zenici očesa ti utripa
slepa pega, krivda, ki si jo čutil, ker si do kraja ljubil
v bližini smrti, ali zaradi moči ljubezni, kljub umiranju.
Glagoli so svetilke na sledi spominov, ki so pljusknili čez zid.
To je vse, kar lahko storiva, da objameva daljavo med nama,
ko noč šepa čez slemena streh, ko predsedujemo razprodaji
ognjev srca. Zunaj so ulične svetilke ustavile uporno nebo.
Spomin bo malo ohranil.
Slavec je prhnil med veje grma pirakante,
da bi zapel melodijo, ki ji rečemo imitacija, a mogoče
gre za še eno laž. Bas Charlesa Mingusa bo izginil
v priredbi in se ponovno rodil v obliki
ljubezni. Čas je, da se odločim, ali za temnimi stekli avtomobilov,

ki vsakih nekaj minut pripeljejo po cesti, mežika elegija ali
ljubezenska pesem. Kar bi si morala povedati, čaka vso zimo kot
žuželka

na lažno pomlad. Jezik zvezd ne
prinese več utehe ali ljubezni. Egipčani
so iznašli stavek »jej, pij in bodi vesel«,
drugo poznaš, vendar so na večerne zabave vseeno prinesli
okostnjak, za primer, če bi poskusil pozabiti.

Dragi moj, srce si utira pot, potrkavajoč po pločniku
kot slepec med krokodili, ki veselo prežijo v kotih.

Potrebujemo še več rešilnih avtomobilov za dušo.

V srcu moramo potrkati na vrata pastirja časa.

Sledi, ki jih bom kasneje, ko bom zagazil v brezmadežen sneg, pustil
za sabo,

ga bodo izbrisale. Luč, s katero znanstvenik osvetli
atom, spremeni, kar naj bi bilo na njegovem mestu.

In vsak kozarec, ki ga dvignemo, je treba na koncu spustiti nazaj.

Možnost

Kdaj pa kdaj se veter spotakne in brcne v prah,
dokler fosil ne poskusi dvigniti glave k luni,
dve stari kosti, dve zgodbi, ki kličeta po lovskem
pregonu. Na katerih bežna svetloba za hip obstane
kot žuželka, ki je oko arheologa nikoli
ne opazi. Pokrajina je cela zasmetena
s propadlimi sanjami. Tudi platane, ki prepletajo
zrak in odmetavajo ježice s semeni, drobne lobanje
nosijo v sebi izmišljene oblike, ki se nikoli ne bodo uresničile.
Občasno lahko na okenskem steklu zaslišiš škropotanje
zvezdne svetlobe. Včasih slišiš šepetanje
mehkužcev, šum zraka v skobčevih krilih.
Kako naj človek vse to opiše?
Riba sanja o mesecu, ki počiva na vodi
kot strok lilije. Trenutek zadostuje.
Tok vode poskuša pozabiti na tišino svojih začetkov.
Kravje ptice izležejo jajca v gnezda drugih
in njihovi potomci postanejo nekaj povsem tujega.
Naše duše se kobacajo v travi in zabeležijo
le vlažni vtis kakšne speče živali.
Zmrzal zgrbanči zgodnje popke.
Nenadoma so stvari videti, kot da spomin ni možen.
Kdo lahko pove, kaj polni krsto trenutka?
Ali kot veščica na luči tudi mi žarimo dlje
od življenja, ki ga nosimo v sebi? Ne vem, kako dolgo bo še

moč zdržati v pesmi, kot je tale, in drseti čez
pepelnatu sito prihodnosti.

Ravno sem govoril o tem, ko si prišla
pod zvoki žolne na drevesu pod oknom,
s katerega vsako jutro opazujem,
kako se počasi zlije dan med veje, in na katerem
vsako jutro od treh naprej več ur poslušam petje
ptice oponašalke, ki se trudi postati kdo drug,
potem pa prideš ti in želja, ki ti sledi kot neobut
par čevljev. Nekje daleč stran hrešči radijski teleskop
od novic z vseh strani vesolja, še iz časov, ko smo
z zvezdami še ravnali kot z dragocenimi
kamni. Tudi to govori, da ni dovolj snovi,
ki bi nas obvarovala, da se ne bi razleteli na vse
strani. In nas zapušča. Ne namenoma kot žabe
ali črički, ki umolknejo, ko se jim približamo. Ampak
ker tako zahteva njihova narava. Dren bo cvetel odprt in
bel, angelski, vendar ne nujno za nas, ki se spominjamo,
da je tudi drevo križanja in zavrženja človeka.
Ali obstaja možnost, da vse to prevedemo v radost?
Čigavih rok še niso, v določenem trenutku,
opekle zvezde? Kako lahko razumemo,
da čas teče le *med* trenutki?
Mogoče je dovolj, če oslepimo besede.

Toliko bi radi zakopali
v veter. Da smo zaprli molitve v grajske
stolpe. Da smo ljubezen nekoga drugega zadušili
v drevoredih svojega obupa. Da smo cele
planete opustili kot načela. Naši grehi so
bolj obžalovanja vredni kot smrti zvezd.
Naš dom je čas, ampak naše zadnje možnosti
puščajo iz njega. Vsak dih je zemljevid naših želja.
Vsak zemljevid prazna stran. Da bi jih spremenili,
moramo počakati, da se zbudijo kamni.
Vsaka zvezda pestuje skrivnost. Vsaka skrivnost je panj
obžalovanj. Preteklost počasi tli, obstala je.
Ne želimo spominov, ampak odpuščanja.
Roke si operemo v prebujeni zori.
Iz katere vstane sončni vzhod.
Iz katere se fosil spet dvigne kot mesec.
Iz katere mi tvoji koraki, na lašno, sedajo
na dušo, ti, zaradi katere se najin odnos divje
premetava naokoli kot netopir v škarniku
in zbira zadnje ostanke dnevne svetlobe, ki je še ostala
v zapuščenih ogledalih; ti, ki dvigaš na jambor težo
vseh neuspešnih sanj, saj si ti tista, ki se je dotaknem,
ko prenesem breme najinih želja z enega ramena na drugo,
opazujoč, kako let lastovke počasi oblikuje pokrajino,
in strašila občutka merijo najine besede —
saj kdo lahko, v tem trenutku, pove, koliko zvezd manjka?

Richard Jackson je eden od vodilnih ameriških pesnikov srednje generacije. Zaposlen je kot profesor za angleško literaturo na Univerzi Tennessee v Chattanooga, kjer tudi vodi najbrž najbolj znano literarno delavnico v Ameriki, Meacham Creative Writing Workshop. Doslej je izdal dve knjigi esejev, *Acts of Mind: Conversations with Contemporary Poets* (1983) in *Dismantling of Time in Contemporary Poetry* (1988) in štiri pesniške zbirke, *Part of the Story* (1983), *Worlds Apart* (1987), *Alive All day* (1992) in *Sonets on Petrarca* (1999).

Je tudi urednik *Poetry Miscellany*, edicije knjižice poezije, v kateri je med drugimi objavil tudi več kot petindvajset slovenskih pesnikov. Objavlja v več pomembnejših ameriških literarnih revijah, večkrat pa je bil tudi uvrščen med najboljše ameriške pesnike. Za svoje delo je dobil več nagrad. Je tudi velik prijatelj Slovenije in slovenske književnosti, posebej poezije in že več kot deset let vsako leto prihaja s svojimi študenti na študijska potovanja po Sloveniji. Pomembni so tudi njegovi prispevki za tematske konference, ki jih organizira slovenski PEN na Bledu, zadnja leta pa je tudi redni gost Vilenice. Pesmi, ki jih predstavljamo, je izbral sam. So iz zadnjega obdobja in še niso izšle v samostojni zbirki. So pa nekako značilne. Njegova poezija je narativna, ritmično tekoča in uporablja svobodni verz (od tega se je odmaknil samo v Sonetih po Petrarci). Sledi svobodnemu toku asociacij, ima simfonično zgradbo prepletenih podob, krajev, časov, dogodkov in oseb, ki jo pogosto okvirja močan etični in miselni naboj. Jackson je pesnik velikega pesniškega znanja, vendar mu poznavanje tradicije ne preprečuje, da ne bi posegel v zgodbe vsakdanjega sveta. Je pesnik velike občutljivosti in nevsiljivih, a prodornih podob, ki v navidezno nesmiselnem svetu splošnih resnic in medijskega spektakla izluščijo pretresljiva jedra univerzalnih pomenov in globoko človeških dimenzij.

Prevedel in spremno besedo napisal **Iztok Osojnik**